

Geruit spieshorentje *Graphis albida* (F. Kanmacher, 1798) (Gastropoda: Cimidae) levend aangetroffen op de Klaverbank

Amy de Beauvesère-Storm

Graphis albida (F. Kanmacher, 1798) (Gastropoda: Cimidae) alive on Cleaver bank

Summary. On July 2, 2015 a living specimen of *Graphis albida* (F. Kanmacher, 1798) was found in a benthic sample from the Cleaver bank, in the Dutch part of the North Sea. This is the first observation of a living specimen of this species in the Netherlands.

Inleiding

Cimidae zijn microscopisch kleine horentjes die niet groter worden dan 4 mm. In Europese zeeën komen naast het Geruit spieshorentje *Graphis albida* (F. Kanmacher, 1798) nog drie andere soorten voor die tot het genus *Graphis* behoren. Daarnaast zijn er nog zes soorten die tot het genus *Cima* behoren; dit zijn allemaal soorten van de Middellandse Zee (Cossignani *et al.*, 2011). Van de Nederlandse Noordzee zijn nog geen eerdere meldingen gedaan van een levend exemplaar. In 2015 heeft Eurofins AquaSense (toen nog Grontmij) een Geruit spieshorentje gevonden en sindsdien is Nederland weer een nieuwe soort rijker.

Het onderzoek

In juli 2015 is er in opdracht van Rijkswaterstaat onderzoek gedaan naar de macrozoöbenthos op de Klaverbank. Voor dit onderzoek zijn er op verschillende plekken op de Klaverbank met behulp van een Hamon happer bodemonsters verzameld. De Hamon happer is geschikt voor bemonstering van grof of gemengd sediment. De Hamon happer bestaat uit een bak die bevestigd zit aan een draaiarm met een rotatie van 90 graden. Wanneer de Hamon happer de zeebodem raakt gaat de bak maximaal 20 cm diep door de zeebodem. Door de schrapende beweging zal het sediment zich mengen (fig. 1); het is daardoor niet mogelijk om een ongestoord monster te nemen en het exacte bemonsteringsoppervlak te bepalen. De bak wordt onder water afgesloten door een met rubber bedekte staalplaat (Rijkswaterstaat, 2018). In het laboratorium van Eurofins AquaSense (toen nog Grontmij) zijn deze monsters uitgezocht en de soorten op naam gebracht. In één monster werd een Geruit spieshorentje (fig. 2.) gevonden. Het is met het boek van Graham (1988) op naam gebracht.

Materiaal

Geruit spieshorentje *Graphis albida*. Klaverbank, Nederland, UTM 495735 5988000, lat./lon. 54°2'24' N, 2°56'5' O, diepte 45,3 m, 2 juli 2015, bodemmateriaal [(grof) zand met stenen]. Eén monster.

Herkenning

Hoewel de soort erg klein is, is het een opvallende verschijning door de s-vormig gebogen dwarsribben met daartussen spiraal

Fig. 1. Overzicht ongezeefd materiaal van de Klaverbank, 2 juli 2015. Foto Edwin Verduin.

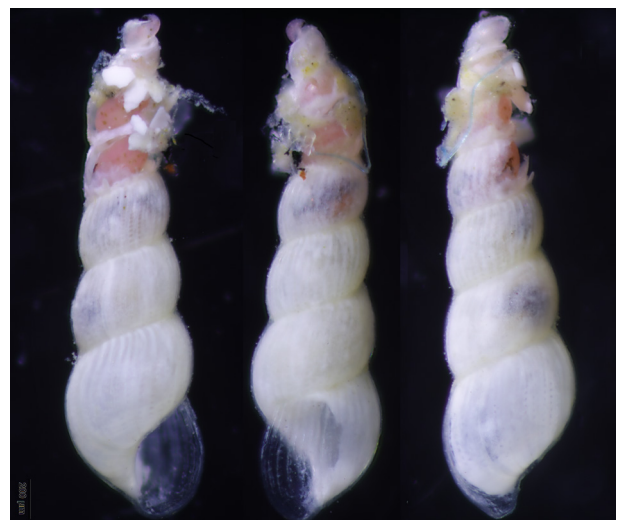

Fig. 2. Geruit spieshorentje van de Klaverbank, 2 juli 2015. Foto Ton van Haaren.

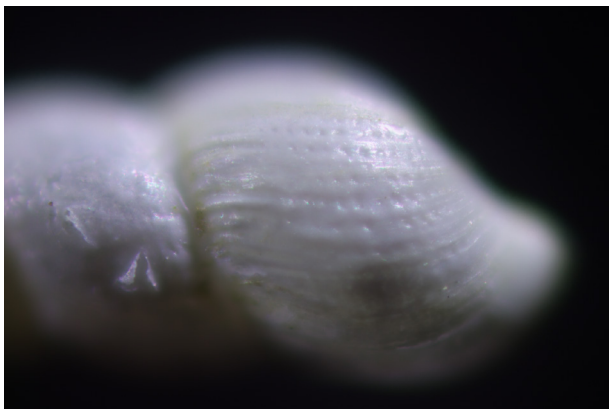

Fig. 3. Geruit spieshorentje van fig. 2, detail van de sculptuur. Foto Ton van Haaren.

ribben (zie detail sculptuur, fig. 3). Het horentje is priemvormig met een stompe top en dunschalgig. De kleur van de schelp is wit. Langs de binnenlip loopt een groeve die niet eindigt in een navel. De schelp heeft 9-10 windingen en een lengte van 4 mm en is 0,5 mm breed. Het enige exemplaar van de Klaverbank was helaas beschadigd aan de top en het dier is roze gekleurd, door het gebruik van bengaal roze bij het uitzoeken van het materiaal. Maar het exemplaar vertoont wel de vorm en de sculptuur van een Geruit spieshorentje

Verspreiding en ecologie

Het Geruit spieshorentje heeft zijn verspreidingsgebied van Zuid-Noorwegen tot de Middellandse Zee (gegevens volgens Alf *et al.*, 2020). In verschillende bronnen (Graham 1988; De Bruyne, 2020) wordt het Geruit spieshorentje gemeld van fijne zand- en slikbodems. Op de Klaverbank is het exemplaar van het Geruit spieshorentje op een grofzandige bodem met kiezels en schelpengruis op een diepte van 45,3 m aangetroffen. Op basis van de beperkte beschikbare literatuur is dit niet een typische habitat voor het Geruit spieshorentje. Er wordt echter ook in verschillende boeken gemeld dat er nog erg weinig bekend is over deze soort. In dit monster zijn verder geen andere soorten huisjesslakken aangetroffen. Wel een aantal tweekleppigen zoals Witte dunschalg *Abra alba*, Stevige plaatschelp *Arcopagia crassa*, artemisschelp *Dosinia* spec., Tweekantschelpje *Kurtiella bidentata*, Grote strandschelp *Mactra stultorum*, Ovale parelmoerneut *Nucula nucleus*, Gevlamde tapijtschelp *Polititapes rhomboides* en papierschelp *Thracia* spec. De meeste van deze tweekleppigen leven in een matig grove tot grove zandbodem. In een artikel van Killeen & Light (2000) is de relatie beschreven van de huisjesslakken Vaatjeshoren *Noemiamea dolioliformis* en Geruit spieshorentje met hun gastheer, een rifbouwende Borstelworm van het genus *Sabellaria*. Deze borstelworm bouwt zijn koker op een vaste ondergrond zoals een steen of een kiezel. In het onderzoek uitgevoerd door Killeen & Light (2000) zijn alleen schone schelpen zonder aangroei aangetroffen van het Geruit spieshorentje; er wordt daarom vanuit gegaan dat zij in de kokers van deze Borstelworm leven. In het monster van de Klaverbank is geen *Sabellaria* aangetroffen, maar wel een vrij algemene andere kokerbouwende borstelworm: *Hydroides norvegica*. Mogelijk heeft het Geruit spieshorentje daar op deze plek een relatie mee.

Fig. 4. Geruit spieshorentje van het strand van Oostende (20/2/2018), collectie Arie Twigt. Foto Jeroen Goud (Naturalis).

Verder onderzoek

Er is nog heel weinig bekend over het Geruit spieshorentje: hoe ze leven en waar ze precies voorkomen. Zijn ze echt zeldzaam of worden ze door hun geringe omvang niet gevonden? Zitten ze misschien in de kokers van borstelwormen verstopt? Genoeg vragen om meer onderzoek te doen naar dit fraaie mariene huisjesslakje.

Dankwoord

Dank aan Ton van Haaren (Eurofins AquaSense) voor het maken van de foto's en aan Arie Twigt voor het beschikbaar stellen van een strandexemplaar.

Geraadpleegde bronnen

- ALF A., B. BRENZINGER, G. HASZPRUNAR, M. SCHRÖDL & E. SCHABE E., 2020. A guide to marine molluscs of Europe. – Conchbooks, Harxheim.
- COSSIGNANI T. & R. ARDOVINI, 2011. Malacologia mediterranea – L'Informatore Piceno, Ancona.
- DE BRUYNE, R.H., 2020. Veldgids schelpen. – KNNV Uitgeverij & Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- GRAHAM, A.F.R.S., 1988. Synopses of the British fauna No. 2. Molluscs: Prosobranch and Pyramidellid gastropods. Keys and notes for the identification of the species. – Blackwell Publishers, Oxford.
- KILLEEN I.J. & J.M. LIGHT, 2000. *Sabellaria*, a polychaete host for the gastropods *Noemiamea dolioliformis* and *Graphis albida*. – Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 80: 571-573.
- RIJKSWATERSTAAT, 2018. Bemonstering van macrozoöbenthos en sediment in het littoraal en het sublittoraal van mariene wateren. <http://publicaties.minienm.nl/documenten/de-rijkswaterstaat-standaard-voor-de-inwinning-verwerking-en-uitgifte-van-biologische-gegevens>. Geraadpleegd 03-10-2020.

Adres van de auteur
amystorm@eurofins.com